

POSTANOWIENIE

Dnia 24 listopada 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Monika Koba (przewodniczący)

SSN Paweł Grzegorzczak (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Katarzyna Jóskowiak

w sprawie z powództwa C. sp. z o.o. w W.

przeciwko Syndykowi masy upadłości "H." sp. z o.o. w K. w upadłości likwidacyjnej
o wyłączenie z masy upadłości,

na posiedzeniu jawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 24 listopada 2017 r.,

na skutek zagadnienia prawnego przedstawionego

przez Sąd Okręgowy w K.

postanowieniem z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt VII Gz (...),

"Czy zgodnie z art. 328 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. z 2015 r., poz. 233) skuteczność złożenia oświadczenia o przejęciu przedmiotu zastawu na własność przez zastawnika w sytuacji, w której zastawca znajduje się w stanie upadłości, przedmiot zastawu znajduje się we władaniu syndyka, a umowa łącząca zastawnika i zastawcę przewiduje jako sposób zaspokojenia zastawnika możliwość przejęcia zastawu na własność (art. 22 ustawy o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów) zależy od wcześniejszego wyznaczenia na to przez sędziego - komisarza terminu, nie krótszego niż miesiąc, czy też zastawnik może złożyć takie oświadczenie w każdym momencie trwania postępowania upadłościowego i stać się w chwili złożenia takiego oświadczenia właścicielem przedmiotu zastawu?"

odmawia podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 7 grudnia 2016 r. Sąd Rejonowy w K. oddalił powództwo C. Sp. z o.o. przeciwko Syndykowi masy upadłości H. Sp. z o.o. w upadłości likwidacyjnej o wyłączenie z masy upadłości i zasądził od powódki na rzecz pozwanego kwotę 14 400 zł tytułem kosztów procesu.

Na zawarte w wyroku postanowienie o kosztach procesu zażalenie złożyła powódka, zarzucając naruszenie art. 98 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (jedn. tekst: Dz. U. z 2015 r., poz. 233, dalej - „p.u.n.”, obecnie - Prawo upadłościowe, jedn. tekst: Dz. U. z 2016 r., poz. 2171 ze zm.). W zażaleniu wskazano, że Sąd błędnie przyjął, iż skuteczność złożenia oświadczenia o przejęciu przez zastawnika na własność przedmiotu zastawu rejestrowego, w sytuacji, w której przedmiot ten znajduje się we władaniu syndyka, a umowa zastawu przewiduje jako sposób zaspokojenia zastawnika przejęcie przedmiotu na własność, zależy od wcześniejszego wyznaczenia przez sędziego-komisarza terminu do złożenia tego oświadczenia.

Sąd Okręgowy w K., rozpoznając zażalenie, zwrócił uwagę, że jego zasadność zależy od rozstrzygnięcia, czy w okolicznościach sprawy powódka jest stroną przegrywającą proces. Podniósł, że powództwo o wyłączenie z masy upadłości było oparte na założeniu, że powódka stała się właścicielem maszyn objętych żądaniem wyłączenia z masy upadłości na skutek złożenia, po ogłoszeniu upadłości, w dniu 14 sierpnia 2015 r., oświadczenia o przejęciu na własność przedmiotu zastawu. W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Rejonowy, oddalając powództwo, wyszedł jednak z odmiennego założenia, że złożenie oświadczenia o przejęciu na własność przedmiotu zastawu jest możliwe tylko wtedy, gdy uprzednio sędzia-komisarz wyznaczy na złożenie tego oświadczenia termin, nie krótszy niż miesiąc (art. 328 § 1 p.u.n.).

Sąd Okręgowy, odwołując się do art. 327-330 p.u.n. i poglądów literatury, powziął wątpliwości co do zasadności tego stanowiska, którym dał wyraz w przedstawionym do rozstrzygnięcia zagadnieniu prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 390 § 1 w związku z art. 397 § 2 zdanie 1 k.p.c. wynika, że w wypadku, gdy przy rozpoznawaniu zażalenia powstanie zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, sąd rozpoznający zażalenie może je przedstawić Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia. Zagadnienie to musi jednak spełniać określone warunki, do których należy m.in. związek między rozstrzygnięciem zagadnienia prawnego, a rozpoznaniem zażalenia. Postępowanie inicjowane na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. służy bowiem rozstrzygnięciu wątpliwości powstałych przy rozpoznawaniu apelacji (zażalenia), a zatem wątpliwości o charakterze konkretnym, związanych z kognicją sądu rozpoznającego środek zaskarżenia, nie zaś abstrakcyjnych lub pozostających na marginesie sprawy. Ciężar wykazania, dlaczego rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego jest konieczne do rozstrzygnięcia sprawy, spoczywa na sędzie przedstawiającym to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 sierpnia 1996 r., III CZP 91/96, OSNC 1997, nr 1, poz. 9, z dnia 14 listopada 2006 r., III CZP 84/06, niepubl., i z dnia 22 czerwca 2016 r., III CZP 15/16, niepubl.).

Rozpatrywane zagadnienie prawne zostało przedstawione w postępowaniu zażaleniowym, wszczętym przez zaskarżenie zawartego w wyroku postanowienia o kosztach procesu. Kognicja sądu w tym postępowaniu sprowadza się do zbadania prawidłowości wyboru zasady, według której orzeczono o kosztach, sposobu zastosowania tej zasady w konkretnej sytuacji, a także wyliczenia wysokości kosztów. Jeżeli sąd oparł rozstrzygnięcie o kosztach na przepisie art. 98 k.p.c., konieczna jest zwłaszcza ocena, czy strona, którą obciążono kosztami, była w świetle wyniku postępowania stroną przegrywającą w rozumieniu tego przepisu.

Stronę przegrywającą proces wskazuje treść wyroku - jest nią powód, gdy żądanie zostało oddalone, a pozwany, jeżeli jego obrona okazała się bezskuteczna i powództwo zostało uwzględnione. Powód jest stroną przegrywającą także wtedy, gdy jego roszczenie wygasło w toku postępowania na skutek spełnienia świadczenia, a mimo to popierał on nadal powództwo, które zostało oddalone. Wyjątkowo, jeżeli pozwany - spełniając świadczenie - poddaje się żądaniu, a powód cofa pozew, w judykaturze dopuszcza się możliwość przyznania kosztów powodowi, jako stronie wygrywającej. Dotyczy to jednak sytuacji,

w której powód cofnął pozew, a postępowanie zostało umorzone (por. uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 2017 r., III CZP 118/16, Biul. SN 2017, nr 6, s. 9).

W okolicznościach sprawy Sąd pierwszej instancji wydał wyrok oddalający powództwo uznając - jak wynika wprost z uzasadnienia - że powódka nie wykazała prawa własności rzeczy objętych żądaniem wyłączenia z masy upadłości, maszyny wchodziły w skład masy upadłości, a tym samym brak było podstaw do żądania ich wyłączenia. Przedstawione zagadnienie prawne, w ślad za zażaleniem powódki, zmierzało w istocie do zbadania prawidłowości wykładni prawa, która w ocenie powódki i Sądu Okręgowego stanowiła podstawę tego wyroku, choć nie została ujawniona wprost jego uzasadnieniu. Z uzasadnienia pytania prawnego nie wynikało jednak, w jaki sposób przedstawiona Sądowi Najwyższemu wątpliwość, dotycząca *meritum* sprawy, miała wiązać się z zakresem orzekania Sądu Okręgowego w postępowaniu zażaleniowym, skoro wyrok Sądu pierwszej instancji uprawomocnił się wobec braku zaskarżenia i przesądza on - z mocą wiążącą wynikającą z art. 365 w związku z art. 366 k.p.c. - że powódce nie przysługiwało wobec pozwanego prawo żądania wyłączenia objętych pozwem maszyn z masy upadłości.

Zażalenie na postanowienie o kosztach procesu nie służy badaniu prawidłowości prawomocnego wyroku i stojącej u jego podstaw wykładni prawa, lecz jedynie ocenie prawidłowości rozstrzygnięcia o kosztach procesu. Ocena ta następuje stosownie do wyniku postępowania, o którym przesądza treść wyroku, choćby Sąd drugiej instancji miał wątpliwości co do jego trafności. Nie przeszkadza to, oczywiście, uznaniu przez Sąd drugiej instancji, że rozstrzygnięcie o kosztach procesu powinno być oparte na innej zasadzie niż zasada odpowiedzialności za wynik sprawy (np. art. 102 k.p.c.).

Braku wykazania związku między kognicją Sądu Okręgowego, a przedstawionym zagadnieniem nie sanowało wynikające z uzasadnienia zażalenia stanowisko, że powódka nie miała interesu w zaskarżeniu wyroku oddalającego powództwo wobec tego, że sporne maszyny zostały jej wydane w toku postępowania. Ocena trafności tego poglądu nie jest rzeczą Sądu

Najwyższego orzekającego w postępowaniu zainicjowanym przedstawieniem zagadnienia prawnego, należało jednak zauważyć, że podstawowym wyznacznikiem istnienia *gravaminis* jest niekorzystna dla skarżącego różnica między żądaniem, a sentencją orzeczenia, co ma miejsce - z punktu widzenia powoda - w razie oddalenia powództwa (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 15 maja 2014 r., III CZP 88/13, OSNC 2014, nr 11, poz. 108).

Niezależnie od powyższego, z materiału sprawy wynikało, że na podstawie art. 328 § 1 p.u.n. sędzia-komisarz w toku postępowania wyznaczył powódce, jako zastawnikowi, termin do wykonania prawa przejęcia na własność przedmiotu zastawu, a powódka - choć twierdziła, iż do przejścia własności doszło wcześniej - złożyła wyraźne oświadczenie, że przejmuje ów przedmiot na własność. Zdarzenia te miały miejsce przed zamknięciem rozprawy, toteż - przy założeniu, że zostały objęte twierdzeniami faktycznymi stron - powinny zostać uwzględnione przez sąd wydający wyrok (art. 316 § 1 k.p.c.).

Także z tego punktu widzenia nie było zatem jasne, dlaczego Sąd Okręgowy zmierzał do uzyskania odpowiedzi na pytanie o skuteczność oświadczenia o przejęciu przedmiotu zastawu na własność w braku uprzedniego wyznaczenia terminu przez sędziego-komisarza, jeśli do wyznaczenia tego terminu ostatecznie doszło, powódka złożyła stosowne oświadczenie, a zgodnie z art. 316 § 1 k.p.c. sąd wydaje wyrok biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia rozprawy (zasada aktualności). Ewentualne naruszenie tej zasady przez Sąd pierwszej instancji przez pominięcie w podstawie faktycznej objętego twierdzeniami stron zdarzenia, do którego doszło w trakcie procesu, może dawać podstawę do złożenia środka zaskarżenia od wyroku, nie stanowi ono natomiast elementu istotnego z punktu widzenia rozkładu ciężaru kosztów procesu na podstawie art. 98 k.p.c. w sytuacji, w której wyrok uprawomocnił się w następstwie niezłożenia apelacji.

Dostrzeżony przez Sąd Okręgowy problem związany z wykładnią art. 330 p.u.n. (obecnie art. 330 ustawy - Prawo upadłościowe) jest istotny i budzi wątpliwości w piśmiennictwie, związek tych wątpliwości z rozstrzyganym zażaleniem nie został jednak uzasadniony w sposób pozwalający na spełnienie

wymagań do podjęcia uchwały przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Z tych względów, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

jw

r.g.